

«Programme Manager» i det amerikanske forsvarsdepartementet: «Jeg delte ut 60 eksemplarer i juni, evaluerte effekten og delte ut 500 i september – it is a gem.»

Boken er lest på en time, og jeg har lest den to ganger. Jeg håper mange vil lese den og forstå de åtte trinnene som skal til, og – ikke minst – forstå at nøkkelen er følelser, kommunikasjon og samarbeid.

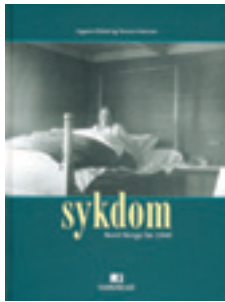
Peter F. Hjort
Blommenholm

Sykdom i nord

Elstad I, Hamran T.

Sykdom

Nord-Norge før 1940. 550 s, tab, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2006. Pris NOK 498
ISBN 82-450-0355-7

Ingunn Elstad, sykepleier og magister i filosofi med arbeidssted ved Høgskolen i Tromsø og Universitetet i Tromsø, har sammen med Torunn Hamran ved Universitetet i Tromsø, sykepleier og cand.polit.

i samfunnsvitenskap, på grunnlag av mange års arbeid med et omfattende og puslespillaktig prosjekt gitt ut det som er blitt en meget viktig sosial- og medisinhistorisk bok.

Forfatterne har tatt for seg Nord-Norge frem til den annen verdenskrig og satt sykdom og helsetjeneste inn i en samfunnsmessig og kulturell kontekst. Fremstillingen veksler mellom store linjer og detaljer på en virkningsfull måte. Tospaltet tekst og stort bokformat gir plass for et mylder av opplysninger. Noteapparatet og dokumentasjonen er utfyllende og godt. Det er også lagt ned et stort arbeid i å samle illustrasjoner, mest gode fotografier som er gjengitt meget bra og har behørlige kildehenvisninger i et eget avsnitt. Kapitlene er lettleste og dels skrevet på bokmål, dels på et nynorsk som av og til skurrer i denne anmelders ører.

Inndelingen av stoffet er logisk og spennende. Første del av boka setter sykdom og helse rett inn i sin sammenheng, med kapitler om sykdomsspekteret, om helseomsorg i hjem og sykehus, og om hvordan tuberkulosen gjorde sitt inntog og kom til å prege store deler av helsearbeidet.

Del to tar for seg en annen del av den nasjonale konteksten, nemlig hvordan norsk helsearbeid ble sterkt preget av kvinners innsats på ulike måter, blant annet gjennom foreningsliv, menighetspleie og misjon. Dette har i Norge hatt særlig betydning og har sannsynligvis hatt mye å si for utviklin-

gen av idealer om likhet og fellesskap i det større perspektiv.

Tredje del dreier seg om utbyggingen av helseinstitusjonene, der selvsagt ikke alle bestandig var enige om alt. Blant annet kunne hver av de engasjerte frivillige organisasjonene ha sterke og egne synspunkter.

Fjerde del er mest sykepleiehistorie fra landsdelen, men også her med sterk vinkling mot konteksten. Bruken av sitater fra primærkilder, folk som forteller, gjør også her stoffet nært og levende.

Del fem heter «Institusjon og samfunn» og ender med et kapittel med den pirrende tittelen «Vitenskapens rasjonalitet og den sentimentale kvinneforeningstone». Nåvel, kvinner var ikke alltid sentimentale og bløtaktige, enn si tilbøyelige til å gjøre avvik fra det rasjonelle og ta menneskelige hensyn. Nidkjære prinsipptrytterbestyrerinner på tuberkulosehjem kunne gjøre isolasjonsfølelsen for pasientene enda verre, påpekes det. Men selv om også denne siste delen er meget leseverdige, blant annet gjennom detaljinformasjon og tankevekkende personlige fortellinger, skuffes leserens forventninger om til slutt å finne en oppsummerende og overgripende drøfting og konklusjon – dette elementet blekner selv i det siste kapitlet med den lovende tittelen.

Det er å håpe at boken får stor utbredelse, særlig begrunnet i forfatternes vellykkede sammenknytning av helse, helsearbeid og samfunnsliv generelt. På grunn av det rikholdige og veldokumenterte innholdet i tekst og bilder, kommer jeg til å ha anmeldereksemplaret liggende i høy beredskap for å slå opp i.

Øivind Larsen

Gruppe for medisinsk historie
Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

Jakten på sars

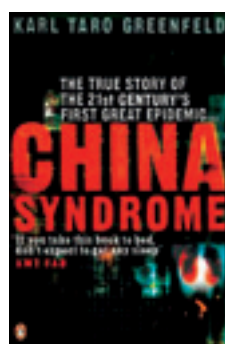
Greenfeld KT.

China syndrome

The true story of the 21st century's first great epidemic. 464 s. London: Penguin, 2006.

Pris GBP 9

ISBN 978-0-141-02753-1

Karl Taro Greenfeld var i årene 2002–04 redaktør av Time Magazine i Asia med hovedsete i Hongkong. Her hadde han orkesterplass til sarsutbruddet, med de første ofrene i Guandong-provinsen i Kina i november 2002.

Boken er mer spennende enn John Le

Carrés spionbøker, og jakten på sars formidles nærmest som et gresk drama.

Innholdet følger sykdomsutviklingen kronologisk og er inndelt i fire hovedkapitler. I forordet presenteres et kart over de rammede områdene i Kina og hovedaktørene, dvs. spesialister og ledere fra det kinesiske helsevesen, spesialister fra United States Centers for Disease Control and Prevention (CDC) og Verdens Helseorganisasjon (WHO). Hovedkapitlene er igjen inndelt i underkapitler, hver presentert med dato, sted, og antall smittede og døde. Tallene som er angitt er estimater fra WHO's egne tall supplert med tall fra lokale sykehus. Hvert underkapittel sentreres rundt enkeltpersoner; et infeksjonsoffer, en sykepleier, en mikrobiolog eller et WHO-medlem, samtidig som forfatteren trekker inn de større politiske og økonomiske linjene. Med journalistisk blikk og grundighet får vi et levende og nært bilde av menneskene og samfunnet, spesielt fra den sørøstlige del av Kina og Hongkong.

Boken åpner med den unge Fang Lins reise fra Jiangxi provinsen og inn til Shenzhen, den første av Kinas spesielle økonomiske soner, som i løpet av 20 år har vokst fra noen få tusen innbyggere til sju millioner mennesker. Fang Lin får jobb på en restaurant, som slakter av eksotiske dyr og blir i løpet av kort tid innlagt i sykehus med raskt innsettende lungesvikt, som ikke responderer på antibiotika. Han er et av de aller første ofrene for sars. Mot slutten av boken følger vi en 32 år gammel TV-journalist som innlegges et år senere, i desember 2003, som et av de siste ofrene, en av i alt 8 500 smittede og 884 døde. Mange av de smittede er leger og sykepleiere med omsorg for sarspasientene, noe som igjen nærmest lammer sykehusene.

Gjennom nitid etterforskning og uttallige intervjuer får vi innblikk i hvordan de kinesiske helsemyndighetene prøver å legge lokk på informasjon om utbruddene, bagatelliserer omfanget og trener samarbeidet med WHO. Pga. myndighetenes sendrekthet spres sars til resten av Kina. Takket være større politisk frihet i Hongkong får WHO opplysninger om alvorlige, livstruende utbrudd av lungebetennelse 26. februar 2003. I løpet av de neste dagene får WHO melding om at seks land er rammet, og man mistenker at det er mange flere. Akronymet sars (severe acute respiratory syndrome) blir betegnelsen på den nye infeksjonen, og 12. mars går det ut en global advarsel fra WHO mot å reise til berørte områder.

Jakten på agens følges på de forskjellige mikrobiologiske laboratorier i Kina og Hongkong. Etter hvert utelukkes det at dette er en ny form for influensavirus (H5N1). 21. mars 2003 klarer gruppen til Malik Peiris ved universitetet i Hongkong, å isolere sarsvirus, og funnet bekrefte tre dager senere på Centers for Disease Control and